

"İstidlâlin birinci şartı, delilin neticeden daha zahir ve malûm olması lâzımdır. Eğer fencilerin iştihası gibi "Şemsin sükûnuna, arzın hareketine bakmakla Allah'ın azametini anlayınız" demiş olsaydı, delil müddeadan daha hafî olurdu." izah?

Bir şeyin varlığını ispat ederken, ortaya koyacağımız delillerin anlaşılır olması lazımdır. Eğer ortaya koyacağımız delil anlaşılmaz olursa, bu kez iş daha da karışır. İşin başında varlığını ispat etmeye çalıştığımız ve kendine müdde dediğimiz şeyi bir kenara bırakıp, delilin anlaşılması için, ona da bir başka delil getirme mecburiyetinde olacağız.

Mesela, Üstad'ın verdiği örneği tekrar verelim. Allah'ın varlığını ispat etmek için, dünyanın hareketinden, yani "**Güneşin doğup batışını izleseniz**" densesydi, insanlar itiraz ederek, "**Güneş dönmüyor ki**" diyeceklerdi. Bu kez Allah'ın varlığının ispatını bırakıp, Güneşin döndüğünü ispat etmek için uğraşılacaktır.

Halbuki, verilen örnek anlaşılır ve açık olursa, böyle bir durum söz konusu olmaz. Bu nedenle Allah, insanların gördüğü ve ülfet ettiği varlıklardan örnekler vermiştir. İnsanların anlamakta zorlanacağı örnekleri vermemiştir. **Bu aynı zamanda bir tebliğ metodudur.**